

10-6-75

KIESRAAD

BINNENHOF 19 - 'S-GRAVENHAGE - TEL. (070) 62 48 81

Aan
de Minister van Binnenlandse Zaken

Uw brief van
6 mei 1975,
nr B 75/U 1274

Ons kenmerk
2921

's-Gravenhage, 10 juni 1975

Onderwerp
Verkiezing Eerste Kamer

In antwoord op Uwer Excellenties schrijven van 6 mei 1975, nr. B 75/U 1274, betreffende de gevolgen, die het doen verkiezen van de gehele Eerste Kamer door provinciale staten om de vier jaar op de regeling van de verkiezing van de Eerste Kamer zou kunnen hebben, moge de Kiesraad U voor het volgende aandacht vragen.

De bestaande regeling is deze, dat de Eerste Kamer, behoudens ingeval van ontbinding, om de drie jaar per helfte aftreedt. Met het oog daarop worden de provincies verenigd tot vier groepen, waarvan de ene maal de in de groepen Noord-Brabant, Zeeland, Utrecht, Limburg en Noord-Holland en Friesland gekozenen en de andere maal de in de groepen Gelderland, Overijssel, Groningen, Drenthe en Zuid-Holland gekozenen aftreden (artikel P 1 van de Kieswet). De omstandigheid, dat die groepen dus niet tegelijk stemmen, leidde er toe, dat de groepen niet het karakter konden hebben van de kieskringen voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, waarbij een onderlinge verbinding van lijsten van alle kieskringen werd mogelijk gemaakt, doch de stemming in elk van de groepen zelfstandig moest verlopen.

Indien nu, overeenkomstig het door de Regering voorgenomen voorstel, de Eerste Kamer om de vier jaar door de leden van de provinciale staten gelijktijdig wordt verkozen, is de reden om voor de Eerste Kamer een verkiezing in gesloten groepen te doen plaats hebben, vervallen.

Of dat echter, zoals uit het schrijven van Uwe Excellentie zou kunnen worden begrepen, moet leiden tot een verkiezing van

de leden van de Eerste Kamer door de leden van de onderscheidene provinciale staten tezamen, met vervallen dus van elke indeling in kieskringen, is voor de Kiesraad de vraag. Bij de Tweede Kamer is destijds het stelsel van kieskringen gekozen, maar aldus, dat door de mogelijkheid van verbinding van de lijsten met die in de andere kieskringen, desondanks een evenredige vertegenwoordiging van de partijen naar de situatie van het gehele land kon worden verkregen. De bedoeling was enerzijds de invloed van de regionaliteit open te laten, maar anderzijds aan de evenredige vertegenwoordiging over het gehele land geen afbreuk te doen. Dit z.g. stelsel-Gelein Vitringa is steeds als een gelukkige oplossing voor de verhouding van regio en van het gehele land beschouwd.

Het komt de Kiesraad voor, dat er gereede aanleiding bestaat, na het vervallen van de "groepen" van provinciën in hun tegenwoordig karakter, te overwegen ook voor de verkiezing van de Eerste Kamer het stelsel van kieskringen in de zin van de verkiezingen voor de Tweede Kamer in te voeren. Het zal natuurlijk, evenals zulks bij de Tweede Kamer het geval is, van het gebruik, dat de politieke partijen van het stelsel maken, afhangen, of de indeling in kieskringen meer dan een administratieve betekenis heeft, dan wel aan het regionale element wezenlijke betekenis wordt gegeven. Maar de wetgever late een ontwikkeling in de een of de andere richting open. Voor de verkiezingen van de Tweede Kamer is soms het regionale element vrijwel geheel verwaarloosd. Maar b.v. bij de laatste verkiezingen heeft, met name van de zijde van de P.v.d.A., het regionale element meer betekenis gehad.

Ten aanzien van de verkiezingen voor de Eerste Kamer, als geschiedend door de leden van de provinciale staten, is er zeker aanleiding een ontwikkeling in regionale richting niet af te snijden. Men zou daartoe de indeling in vier kieskringen, overeenkomend met de tegenwoordige groepen, kunnen handhaven. Maar meer voor de hand liggend schijnt het van elke provincie een kieskring te maken, uiteraard met de mogelijkheid tot onderlinge verbinding van de lijsten, als bij de Tweede Kamer is opengesteld.

De vaststelling van de uitslag, met name voor wat betreft de restzetelverdeling, zou dan op overeenkomstige wijze als voor de Tweede Kamer kunnen geschieden.

Overigens wil de Kiesraad nog opmerken, dat "het maken van afspraken en het gereken met betrekking tot de restzetels" bij de nieuwe opzet - hetzij men daarbij het land als één geheel neemt, hetzij men daarbij het stelsel van kieskringen met onderlinge verbinding van lijsten volgt - naar zijn oordeel niet zal verdwijnen. Immers steunt dit verschijnsel op het feit, dat men bij de verkiezing voor de Eerste Kamer te doen heeft met een verkiezing, waarvan de uitslag van tevoren is te berekenen. In beide stelsels zal voorts het verschil in "stemwaarde" van de stemmen uit de onderscheidene provincies uiteraard moeten worden gehandhaafd. In dit laatste zal - nog afgezien van al dan niet verbinding of splitsing van lijsten - een aanknopingspunt voor "afspraken en gereken" naar het oordeel van de Kiesraad blijven liggen.

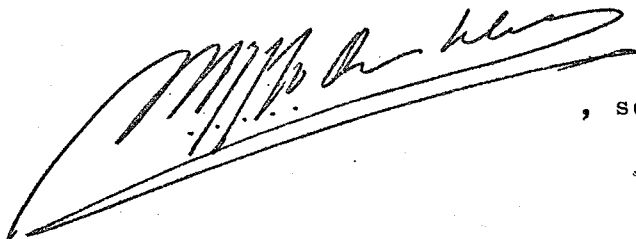
Resumerend meent de Kiesraad, dat de nieuwe opzet van de verkiezingen voor de leden van de Eerste Kamer weliswaar tot afschaffing van de zelfstandige groepen, als thans bestaan, kan

leiden, maar dat daarvoor in de plaats ware te stellen een verkiezing in kieskringen op de voet als voor de Tweede Kamer geldt, des dat elke provincie een kieskring vormt.

Voor nader overleg, c.q. terhandneming van een ontwerp van wet op vorenstaande voet, houdt de Kiesraad zich gaarne bereid.

Namens de Kiesraad,

 , voorzitter

 , secretaris.